

Prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc., Katedra pedagogiky, PF UKF v Nitre

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

**s názvom „Hodnotová orientácia detí v rodinách vybraných štátov strednej Európy“
autorky PaedDr. Lenky Pasternákovvej, PhD.**

Odbor habilitácie 1.1.4. Pedagogika

V pedagogike existujú oblasti výskumu, ktorých podcenenie môže priniesť negatívne dôsledky nielen pre oblasť výchovy a vzdelávania, ale ktoré sa zároveň prenášajú na celospoločenský život. Medzi témy s kardinálnymi významom patrí i problematika hodnôt, resp. hodnotovej orientácie a procesu ich utvárania predovšetkým u detí a mládeže. Tento proces je nesmierne náročný a multidimenzionálne previazaný na život spoločnosti. Hodnoty sú totiž na jednej strane determinované spoločnosťou, odrážajú jej úroveň, na druhej strane kvalita hodnotovej orientácie produktívnej časti obyvateľstva zároveň determinuje budúci vývoj spoločnosti. Preto sa za jednu z prioritných oblastí vyspelej spoločnosti považuje výchova k hodnotám. Možno teda konštatovať, že predložená habilitačná práca je z pohľadu jej témy aktuálna a to z pedagogického, ako aj celospoločenského aspektu.

Otázky hodnotovej orientácie detí a mládeže a jej pedagogický kontext, rovnako v minulosti ako i v súčasnosti, predstavovali veľmi zaujímavú, ale často i kontroverznú tému diskusií teoretikov a praktikov výchovy. Téma je výrazne sýtená i historicko-filozofickými pohľadmi a psychologickým a sociologickým poznaním.

Pri posudzovaní habilitačnej práce PaedDr. L. Pasternákovvej, PhD, treba konštatovať, že téma hodnôt vo výchove nie je pre ňu nová. Uvedenou problematikou sa autorka zaoberala i v svojej dizertačnej práci („Štýly výchovy v rodine v kontexte s hodnotovou orientáciou detí“), ktorú obhájila na Prešovskej univerzite v roku 2008. Pre komplexnejšie hodnotenie habilitantky sa žiada dodať, že okrem témy hodnôt vo výchove sa počas pôsobenia na poste vysokoškolskej učiteľky (od roku 2004) výskumne zaoberala viacerými oblasťami - rodinnou výchovou, školským manažmentom, otázkami eliminovania agresivity stredoškôľakov, kvalitou života a ľudskými právami, uplatnením absolventov VŠ na trhu práce. Pomerne široký je i rozsah oblastí výučby PaedDr. L. Pasternákovvej PhD. (základy pedagogiky,

všeobecná didaktika, školský manažment, manažment mimoškolských a sociálnych zariadení, personálna a sociálna výchova, teória výchovy, profesijná etika, sociálna a pedagogická komunikácia) a to v bakalárskom i magisterskom stupni štúdia na Prešovskej univerzite v Prešove. Takáto rôznorodosť záujmu o rôzne pedagogické témy sa odráža i v doterajšej publikačnej činnosti autorky.

Posudzovaná habilitačná práca *„Hodnotová orientácia detí v rodinách vybraných štátov strednej Európy“* predstavuje teda jednu z tém, ktorými sa autorka v posledných rokoch zaoberala. Treba pozitívne hodnotiť fakt, že autorka poukázala na úzku previazanosť témy hodnôt v pedagogike na hodnoty v optike filozofie, psychológie a sociológie. Text práce (185 strán, včítane formálnych predpísaných súčastí a zoznamu použitej literatúry) má 3 kapitoly. Z nich prvé dve predstavujú teoretické pohľady na hodnoty a tretia kapitola prezentuje empirický výskum autorky. Výstavba textu naznačuje, že autorka mala záujem poukázať najskôr na zložitosť definovania a klasifikácie hodnôt. V prvej kapitole *„Hodnoty a ich interpretácia vo vybraných vedných odboroch“* autorka prináša viaceré pohľady autorov z oblasti filozofie, psychológie a sociológie (str. 14 -55). Je dobre, že autorka mala záujem vysvetliť historický pohľad na skúmanú problematiku, ale vzhľadom na názov práce chýba tu podstatný súvis textu s riešenou témou. Celé časti pôsobia ako kompilát, žiadala by sa precíznejšia práca s prvotnými odbornými zdrojmi a vlastné stanoviská autorky k citovaným a parafrázovaným pohľadom iných autorov.

Názov druhej kapitoly *„Hodnotová orientácia a jej utváranie prostredníctvom výchovných činiteľov“* naznačuje, že autorka bude bližšie analyzovať podiel jednotlivých činiteľov výchovy pri formovaní hodnôt detí a mládeže. Text kapitoly nepôsobí celkom premyslene a utriedene (text na str. 56-74 nemá pomenovanie). Ťažisko celej habilitačnej práce sa očakávalo v bode 2.2 – *„Výchova k hodnotovej orientácii v rodinnom prostredí“*. Túto kapitolu opäť, vzhľadom na tému práce, považujem za povrchnejšie spracovanú. Prosím autorku, aby v obhajobe analyzovala základné determinanty rodiny a rodinného prostredia, ktoré prispievajú k formovaniu hodnotovej orientácie detí (so špecifickým zameraním na vekovú kategóriu, ktorá bola predmetom skúmania). Prekvapujúce je i to, že napriek tomu, že autorka v názve habilitačnej práce uvádza, že sa bude zaoberať hodnotovou orientáciou detí vo vybraných štátoch strednej Európy, o charakteristických znakoch rodín v postsocialistických krajinách ako Slovensko, Česko a Poľsko (v ktorých uskutočnila výskum) nikde nepíše. Práve tieto by mali byť východiskom pre analyzovanie, vysvetlenie a

pochopenie výsledkov výskumu, prezentovaného v tretej kapitole. Žiadam autorku, aby k uvedenému zaujala stanovisko v obhajobe.

V tretej kapitole autorka prináša údaje o uskutočnenom výskume. Pozitívne možno hodnotiť záujem autorky o empirické pohľady na takú aktuálnu problematiku, akou hodnoty dospievajúcich detí v postsocialistických krajinách bezpochyby sú. Autorka pracovala s pomerne veľkou skupinou respondentov (415 detí zo Slovenska, 420 detí z Čiech, 506 detí z Poľska), čo pre ňu, ako individuálneho výskumníka muselo byť iste náročné.

Za istý problém však považujem celkové zvládnutie výskumu. Chýba podrobnejšia metodika výskumu (kedy a kde sa výskum uskutočnil, ako a kým bol dotazník administrovaný, zvlášť, keď bola potrebná i jeho distribúcia v zahraničí a pod.). Prosím uvedené doplniť v obhajobe. Štatistické údaje sú síce veľmi podrobne spracované, stanovené hypotézy sú však diskutabilné. Interpretácia výsledkov je len na úrovni číselnej deskripcie. Z pedagogického hľadiska by bola zaujímavá práve kvalitatívna analýza výsledkov, hľadanie vzťahov medzi determinantami rodinného prostredia detí a ich hodnotovej orientácie, porovnanie výsledkov medzi jednotlivými krajinami v kontexte ich spoločensko-ekonomických charakteristík. Takéto výskumy v skúmaných krajinách boli uskutočnené. Pozná autorka niektoré z nich? V použitej literatúre úplne chýbajú odborné zdroje z poľskej pedagogiky, ktoré by sa v tejto práci mali uvádzať.

Prosím autorku, aby zaujala stanovisko aj k bodu 3.6, nakoľko v texte práce pôsobia závery a odporúčania pre pedagogickú teóriu a prax veľmi všeobecne.

Hodnotenie formálneho aspektu práce:

V hodnotenej habilitačnej práci sú viaceré formálne chyby, najmä v uvádzaní bibliografických zdrojov. Za neštandardné považujem uverejnenie abstraktu v anglickom jazyku s množstvom chýb. Anglický abstrakt pôsobí veľmi neprofesionálne.

Vzhľadom na nové pravidlá obhajoby prosím autorku zaujať jej stanovisko k výsledkom testovania originality habilitačnej práce.

ZÁVER:

Posudzovaná práca je výsledkom niekoľkoročného záujmu autorky o riešenie významnej oblasti edukácie a to rovnako v rovine teoretickej a empirickej. Téma, ktorou sa

autorka zaoberala sa celkove považuje za jednu z výskumne najnáročnejších. Pripomienky a poznámky, ktoré sú uvedené v posudku majú byť východiskom pre vysvetlenie niektorých nejasností a podnetom pre diskusiu k predmetnej téme práce.

Po adekvátnom zaujatí stanoviska k poznámkam oponentky a reagenciách v diskusii navrhujem priznať **PaedDr. Lenke Pasternákovej, PhD.** v zmysle príslušnej vysokoškolskej legislatívy SR akademický titul *docent* v odbore *1.1.4 Pedagogika*.

Nitra 11. 2. 2013

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
oponentka